

TEKNİK VE MESLEK LİSELERİNDE MESLEK DERSLERİNİN ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. İlhan Günbayı
Akdeniz Üniversitesi
igunbayi@akdeniz.edu.tr

Asiye Tokel
Akdeniz Üniversitesi
asiyetokel@hotmail.com

Özet

Araştırmanın amacı, teknik ve meslek liselerinde meslek derslerinin etkinliğini araştırmak, yönetici, öğretmen, öğrencileri etkileyen faktörleri, meslek dersine ilişkin sorunların analizine yönelik yönetici, meslek dersi öğretmeni, öğrencilerin görüşlerini değerlendirmek, teknik ve meslek liselerindeki meslek dersi öğretiminin, etkili yapıya kavuşturulmasına yardımcı olabilmektir.

Araştırmada nitel araştırmada kullanılan amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem tekniği kullanılmıştır. Antalya merkez mesleki ve teknik Anadolu liselerinden birinde gönüllü olan 1 müdür, 1 müdür yardımcısı, 5 bölüm şefi, 5 teknik öğretmen, 10 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem seçilirken mevcut her bölümden yönetici, öğretmen, öğrencilerin seçimine dikkat edilmiştir.

Bu çalışma olgu bilim desenli nitel bir araştırmadır. Araştırma verileri Nisan 2014-Mayıs 2014 boyunca toplanmıştır. Araştırmanın veri toplama tekniği bireysel görüşme ve doküman analizidir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. 60-80 dakikalık görüşmeler kaydedilip, kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonuçları, teknik ve meslek liselerinde, meslek derslerinin etkinliğini, yönetici, meslek dersi öğretmeni, öğrencileri etkileyen faktörleri, meslek dersine ilişkin sorunları, sorunlara yönelik çözüm önerilerini içermektedir.

Anahtar Sözcükler: teknik ve meslek lise, meslek dersi, etkililik.

MANAGERS, TEACHERS, STUDENTS OPINIONS ON EFFECTIVENESS OF VOCATIONAL COURSES IN TECHNICAL AND VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

Abstract

The purpose of this study is to understand the effectiveness of vocational courses in technical and vocational high school, to evaluate the factors which effect vocational courses teachers, students and the opinions of managers, teachers and students and to help vocational courses in technical and vocational high school to reach a sustainable structure.

A non-probability sampling was used. 7 managers, 5 vocational courses teachers and 10 students who were volunteers to participate in the research in a technical and vocational school located in the city centre of Antalya were chosen as the sample. While choosing the sample, selecting one manager, teachers and students from each branch was one of the quotas.

A qualitative approach was selected. Semi-structured interviews were used. Data were collected from April, 2014 -May, 2014. Interviews lasting 60-80 minutes were recorded then classified.

The results of the study included the effectiveness of vocational courses in technical and vocational high school, the factors which effect vocational courses managers, teachers, students, problems on vocational courses, suggestions for solutions to these problems.

Key Words: Technical and vocational school, vocational courses, effectiveness.

GİRİŞ

Teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler, pazarların küreselleşmesi, iletişimin artması, dünya çapında hızlı bilgi alışverişinin ve ulaşımının kolaylaşması, serbest ticaret engellerinin kaldırılmasına yönelik girişimler uluslararası rekabeti büyük oranda arttırmıştır. İşletmeler, ürettikleri çok çeşitli mal ve hizmeti zamanında ve kaliteli olarak teslim etme konusunda daha duyarlı olarak çalışmaktadırlar. Bu durumda, teknolojiyi anlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli hizmet üretebilen işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimli ve kaliteli iş gücü ülkelerin başlıca zenginlik kaynaklarından birisi olma durumuna gelmiştir. Bununla birlikte, bu iş gücünün yetiştirilmesi de eğitim sistemleri için planlanması gereken konuların başında gelmektedir(Akpınar; Ercan, 2002).

Mesleki eğitim, bireye iş hayatında belirli bir meslek ile ilgili olarak bilgi, beceri, iş alışkanlıkları ve davranışları kazandıran ve bireyin yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan eğitim türüdür. Teknik eğitim ise ileri düzeyde fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren, vasıflı işçi ile mühendis arasındaki teknisyen, tekniker kademelerindeki görevler için gerekli olan bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır(Çakır, 2002).

Mesleki ve teknik eğitimde niteliğin yükseltilmesi, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirilerek yaygınlaştırılması ve bunun eğitim, insan gücü, istihdam arasındaki ilişkilerin dikkate alınarak yürütülmesi gelişmiş ülkelerin eğitim sektörünün temel politikaları arasında yer almaktadır(Çakır, 2002).

Mesleki ve teknik eğitim yalnızca gelişmiş ülkelerde değil, gelişmekte olan ülkelerde de gelişim ve modernleşme rolünü üstlenmiştir. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere çoğu hükümetler, mesleki ve teknik lise eğitimini bir taraftan genç işsizlik sorununu çözmek diğer taraftan endüstriyel gelişim için kalifiye eleman sağlamak amacıyla gelişim stratejileri arasında önemli bir element olarak görmektedirler(Ziderman, 1997).

Türkiye’de ortaöğretim, genel ortaöğretim mesleki ve teknik ortaöğretim olmak üzere ikiye ayrılır. Genel ortaöğretimden farklı olarak mesleki ve teknik ortaöğretimin öncelikli amacı ülkenin ihtiyacı olan nitelikli ara insan gücünü yetiştirmektir. Mesleki eğitim, bireye iş yaşamındaki belirli bir meslek ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim sürecidir(Boyacı,1999). Toplumun eğitim sistemleri içerisindeki beklentileri arasında bireylere mesleki bilgi ve beceri kazandırarak onların yaşamlarını sürdürebilecekleri bir iş sahibi olmalarını sağlamakta vardır(Eroğlu, 1999). Mesleki teknik eğitimin, ekonominin ve teknolojinin ihtiyaçlarına ve teknolojinin gelişmesine ayak uyduracak nitelikli işgücü ihtiyacını karşılaması zorunlu hale gelmiştir(Gümüş, 1995).

Eğitim sistemi ve bu sistem içinde yer alan okullar iş gücü piyasasının gereksinimi olan nitelikli ve yüksek nitelikli iş gücü beklentisine mesleki ve teknik eğitim yoluyla yanıt verir. Bu anlamda mesleki ve teknik eğitim, bireyin istek ve yetenekleri doğrultusunda, iş gücü piyasasının gereksinim duyduğu yeterlilikleri kazanmış, uyum sağlayabilecek insan gücünü yetiştirir(Doğan, 1983; Taymaz, 1983).

Her kademedeki mesleki teknik eğitim kurumlarının geliştirilmesinde iş hayatının insan gücü ihtiyaçlarının analiz edilmesi ve bireylere işin gerektirdiği yeterlikleri geliştirecek eğitim tecrübeleri kazanmalarına imkân verilmesi gerekir. İnsan gücünün nicel analizi eğitim sisteminin dışındaki organlar tarafından yapılır. Bu analizlerin tutarlı olması uygulanacak eğitim programlarının türünün, seviyesinin ve programlara kabul edilecek öğrenci sayısının belirlenmesi açısından önemlidir. Eğitim programlarının kapsamının iş analizlerine dayalı olarak, iş hayatının katkısı ile geliştirilmesi, eğitim sürecinde ferde kazandırılacak yeterliklerin gerçek ihtiyaçlara uygunluğu yönünden gereklidir. Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim daha kaliteli ve profesyonel alanlarda iş dünyasına iş gücü yetiştiren okulları barındırır. Türkiye’de meslek eğitimindeki en temel sorun öğrencidir. Türkiye’de altı farklı türde okul vardır ve meslek liseleri bunların arasında girebilmesi en kolay ve itibarı en düşük olan okullardır. İlköğretimden mezun olmuş ve diğer okullarda kabul görmemiş herhangi bir öğrenci meslek liselerine gitmeye hak kazanır(Doğan, Oruncak, Günbayı, 2002). Meslek liselerinde okuyan öğrencilerin azımsanmayacak sayıda oldukları düşünülürse, bu okullarda okuyan öğrencilerin de bilgiyi edinme, problem çözme ve hayatı anlamlandırma becerileri olan bilimsel süreç becerilerine ne düzeyde hâkim oldukları araştırılmaya değer bir problem olarak ortaya çıkar(Dönmez, Azizoğlu, 2010).

Meslek lisesi mezunları genel lise mezunlarına göre bazı dezavantajlara sahiptir. Öncelikle, daha çok meslek eğitime ağırlık verildiği için akademik çalışmaya yönelik olan üniversite giriş sınavına hazırlanma konusunda daha az eğilimlidirler. İkinci olarak, belirli bir alana yönelindiklerinde öğrenci performanslarına daha fazla ağırlık veren üniversite sınavı, meslek alanı ile alakalı olmadığı için meslek lisesi mezunlarının dört yıllık bir programa yerleşme olasılıklarını azaltmaktadır. Üçüncü olarak, meslek lisesi mezunlarına yüksek öğretime direk geçiş imkânı sağlanırken (üniversite sınav puanları gözetilmeksizin), bölüm tercihleri lisede öğrenimini gördükleri bölüm ile sınırlıdır (Katsu ve Vorkink, 2005). Bu nedenle meslek liselerine kendi tercihleriyle veya belirli ölçütlere göre seçilerek giden öğrenci sayısı çok azdır. Bu tür okulların tercih edilmesindeki sebepler önem sırasına göre şöyledir; genel liselere gidebilmek için yetersiz ortalamaya sahip olmak, ailenin ekonomik yetersizliği, ailenin ve tanıdıkların yönlendirmesi, bir an önce ekonomik hayata başlama isteği.

Öğretmenlerin kişiliği uygun, genel kültürü, alan bilgisi ve mesleki formasyonu yeterli değilse, eğitim öğretim ortamının fiziksel nitelikleri uygun değilse, öğrenciler öğrenmeye hazırlıksız, isteksiz ve derslere karşı ilgisizlerse, uygulama alanları yetersizse diğer derslerde olduğu gibi meslek derslerinin teorik ve uygulamalı öğretiminde de sorunlar çıkabilir.

Bu çalışmada, teknik ve meslek liselerinde meslek derslerinin etkililiğine ve bu derslerin etkililiğine ilişkin sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine genel bir bakış açısı sağlamak amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin etkili bir meslek dersinin temel özellikleri hakkındaki görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin etkinliği ve verimliliğine dair görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkinliğine ilişkin görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin staj çalışmalarının etkinliği, verimliliği ve staj çalışmalarında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek dersleri hakkında belirttikleri sorunlara ilişkin çözüm önerileri ya da sistemin iyileştirilmesi için görüşleri nelerdir? Meslek derslerinin etkililiğini herhangi bir şeye benzetmeniz gerekseydi neye benzetirdiniz? Niçin?

YÖNTEM

Bu çalışma bütüncül tek durum desenli nitel bir durum araştırmadır. Nitel araştırmalar Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmıştır. Durum araştırması sonuçları, neden ve sonuçların belirleyicisi olan gerçek bağlamda gözlemleyerek ortaya koyabilir. Bağlamlar, durumların etkileşiminin, insan ilişkilerinin ve diğer faktörlerin belirleyicisidir (Cohen, Manion and Morrison, 2007).

Araştırma verileri Nisan 2014-Mayıs 2014 boyunca toplanmıştır. Araştırmanın veri toplama tekniği bireysel görüşmedir. Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Siedman (1991)’a göre, görüşme tekniğinin kullanılmasının temel amacı genellikle bir hipotezi test etmek değil; aksine diğer insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmaktır. Bu nedenle odaklanılan nokta diğer insanların öyküleri, betimleri ve düşünceleridir, yani kişinin zihindeki kültürel kategorileridir (Türnüklü, 2000).

Görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, kavramsal çerçeve oluşturulduktan, alan yazın çalışması yapıp, ön görüşmeler yapıldıktan sonra uzmanların da görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Formda; yönetici, öğretmen ve öğrenciler için kısa bir ön bilgi verildikten sonra,

kişisel bilgiler yer almaktadır. Kişisel bilgilerden sonra yapılan ön görüşmeler sonucu ortaya çıkan şu sorular sorulmuştur;

Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin etkili bir meslek dersinin temel özellikleri hakkındaki görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin etkinliği ve verimliliğine dair görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkinliğine ilişkin görüşleri nelerdir? Okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek dersleri hakkında belirttikleri sorunlara ilişkin çözüm önerileri ya da sistemin iyileştirilmesi için görüşleri nelerdir? Meslek derslerinin etkililiğini herhangi bir şeye benzetmeniz gerekseydi neye benzetirdiniz? Niçin?

Sorular görüşmenin akışına göre çeşitlenmiş, kişinin yanıtlarını açması sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada, analiz tekniklerinden içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi içerisinde yer alan frekans analizi ve doküman analizi ile çözümlenmeler yapılmıştır. Frekans analizi sonunda öğeler önem sırasına sokulur ve sıklığa dayalı bir sınıflama yapılır (Bilgin, 2006:18). Bu çalışmada da frekans ve yüzde analizi tekniği uygulanarak, görüşülen yönetici, öğretmen ve öğrencilerin verdiği cevaplar sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Yönetici, öğretmen ve öğrencilerin verdiği cevaplar sıklığına göre, başlıklar altında bir sınıflama ve bu sınıflamaya bağlı olarak frekans sıklığı ve yüzdesi, tablolar verilerek ve katılımcılardan doğrudan alıntılarla desteklenerek analiz edilmiştir. Ayrıca haftalık ders programlarının doküman analizi de yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada nitel araştırmada kullanılan amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem tekniği kullanılmıştır. Antalya ili Kepez ilçesi teknik ve meslek liselerinin birinde çalışmakta olan 12 yönetici, 75 meslek dersi öğretmeni ve 800 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. 12 yönetici, 75 meslek dersi öğretmeni ve 800 öğrenciden gönüllü olan 7 yönetici, 5 meslek dersi öğretmeni ve 10 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem seçilirken her mesleki branştan yönetici, öğretmen ve öğrencilerin olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Yönetici, Öğretmen ve Öğrencilere İlişkin Veriler

Katılımcılar	Görevi	Branşı	Cinsiyeti	Çalışma Yılı/Sınıf	Çalıştığı Kurum/Öğrenim Gördüğü Kurum
1 A	Okul Müdürü	Elektrik-Elektronik Teknolojileri	Erkek	25	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
2 B	Müdür Yardımcısı	Makine Teknolojisi	Erkek	25	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
3 C	Bölüm Şefi	Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	Erkek	16	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
4 D	Bölüm Şefi	Metal Teknolojisi	Erkek	15	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
5 E	Bölüm Şefi	Bilişim Teknolojileri	Erkek	15	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
6 F	Bölüm Şefi	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	Erkek	21	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
7 G	Bölüm Şefi	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	Erkek	15	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
8 H	Öğretmen	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	Erkek	15	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
9 I	Öğretmen	Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	Erkek	20	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
10 İ	Öğretmen	Bilişim Teknolojileri	Erkek	17	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
11 J	Öğretmen	Metal Teknolojisi	Erkek	28	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
12 K	Öğretmen	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	Erkek	19	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

13	L	Öğrenci	Metal Teknolojisi	Erkek	10	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
14	M	Öğrenci	Bilişim Teknolojileri	Erkek	12	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
15	N	Öğrenci	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	Erkek	11	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
16	O	Öğrenci	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	Erkek	10	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
17	Ö	Öğrenci	Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	Erkek	12	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
18	P	Öğrenci	Metal Teknolojisi	Erkek	12	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
19	R	Öğrenci	Bilişim Teknolojileri	Erkek	10	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
20	S	Öğrenci	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	Erkek	12	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
21	T	Öğrenci	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	Erkek	11	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
22	U	Öğrenci	Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	Erkek	11	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

BULGULAR

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2’de teknik ve meslek liselerinde okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin etkili bir meslek dersinin temel özellikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımı görülmektedir.

Tablo 2: Etkili Bir Meslek Dersinin Temel Özelliklerine Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN							ÖĞRENCİ							f	%		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	T			U	
1	Teoriden çok uygulamaya yönelik olma	√	√	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	20	90.9
2	Matematiksel ifadelerin fazlalığı		√			√						√		√		√	√			√		√	8	36.3	
3	Öğrencilerin sayısal yetenekleri	√	√			√			√	√		√									√		√	8	36.3
4	Uygulamada öğrenci sayısı			√	√		√			√	√	√	√					√	√	√		√	10	45.4	
5	Derslerin yeniliklere açık olması			√			√	√		√		√		√			√	√	√			√	10	45.4	
6	Öğrencilerin bölümü tanımaları	√				√			√			√					√			√		√	7	31.8	
7	Malzemelerin yeterliliği			√			√								√	√		√	√	√	√	√	8	36.3	
8	Öğrencilerin istekli ve kabiliyetli oluşları	√		√	√	√	√		√		√	√							√	√	√		11	50	

9	Dersin öğrenciyi mesleki hayata hazırlaması	√	√		√	√	√		√						√	√		√	√	√	11	50
10	Meslek derslerinin ders saatleri			√			√	√						√	√			√			6	27.3
11	Meslek derslerinin öğrenci merkezliliği	√	√											√						√	4	18.2

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin etkili bir meslek dersinin temel özellikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin frekans analizi sonuçlarına göre;

Teoriden çok uygulamaya yönelik olmalı %90.90 ile ilk sırayı almaktadır. Öğrenciler istekli ve kabiliyetli oluşları ile dersin öğrenciyi mesleki hayata hazırlaması %50 oranı ile ikinci sırada yer almaktadır. Uygulamada öğrenci sayısı ve derslerin yeniliklere açık olması %45.45 ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Daha sonra %36.36 oranı ile matematiksel ifadelerin fazlalığı, öğrencilerin sayısal yetenekleri ve malzemeler yeterliliği gelmektedir. Öğrenciler bölümü tanımaları %31.81 oranındadır. Meslek derslerinin ders saatleri %27.27 oranında olduğu görülmektedir. %18.18 ile son sırada meslek derslerinin öğrenci merkezliliği yer almaktadır.

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin etkili bir meslek dersinin temel özelliklerine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

Uygulama sırasında daha az öğrenciyle ders yapılması öğrenciyle karşılıklı çalışılan, ilgilenilen süreyi arttıracak, başarı ve etkililiğe olumlu etki yapacaktır(C1,4)

Öğrencinin kabiliyetinin iyi olması ve kabiliyetle uygulamanın bir arada olması daha iyi sonuçların ortaya çıkmasına sebep olur(D1,8)

Dersler günlük teknolojik gelişmeleri içerisinde barındırmalı, dinamik olmalı ve devamlı kendini yenilemelidir(F1,5)

Öğrenciler bölümü tanımalı, daha bölüme gelmeden seçim aşamasında kendilerine neler sağlayacağını bilmelidirler. Bilinçli seçimle gelen ve okulu tanıyan öğrenciler her zaman daha aktif ve başarılı öğrenciler oluyor(H1,6).

Mesleki dersler sayısal ağırlıklı olduğu için teknik ve meslek liselerini tercih eden öğrencilerin sayısal yeteneğe sahip olması başarı, verimlilik ve etkililik için faydalı olacaktır(K1,3).

Meslek dersleri öğrenmeyi kolaylaştırmak ve zevkli hale getirebilmek için öğrenci merkezli olmalıdır(L1,11).

Konular zaman yetersizliğinden kısa sürede işlenmeye çalışılıyor. Bu yüzden meslek derslerinin saati arttırılmalıdır(M1,10).

2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3'te okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin etkililiği ve verimliliğine ilişkin frekans ve % dağılımı görülmektedir.

Tablo3: Teknik ve Meslek Liselerinde Verilen Meslek Dersleri Eğitiminin Etkililiği ve Verimliliğine Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN							ÖĞRENCİ					f	%			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R			S	T	U
1	Materyal eksikliği			√			√		√		√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	14	63.6
2	Atölye yetersizliği				√					√	√		√					√		√	√		7	31.8
3	Sayısal yeteneğe sahip olma	√		√					√	√			√										5	22.7
4	Bilinçsiz tercih	√						√	√			√	√	√	√								8	36.3
5	Programların yenilenmemesi		√			√	√			√		√	√					√	√			√	9	40.9
6	Öğretmenlerin kendilerini yenileyememeleri	√		√			√	√	√			√	√		√	√	√			√			12	54.5

7	Öğretmen ve öğrencilerin yabancı dil bilmemeleri	√	√								√	√	√	√												6	27.3	
8	Öğretmenlerin maddi yetersizlikleri	√		√									√														3	13.6
9	Derslerdeki konu çeşitliliğinin fazlalığı				√	√	√	√						√	√					√	√	√				√	10	45.4
10	Hizmet içi kursların yetersizliği	√	√	√		√		√	√	√				√	√	√											9	40.9
11	Öğrencilerin derse hazır bulunuşlukları	√	√			√	√	√	√	√	√	√	√								√		√	√	√	√	13	59.1

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin etkililiği ve verimliliğine ilişkin verilerin frekans analizi sonuçlarına göre:

Birinci sırada %63.63 oranı ile materyal eksikliği, ikinci sırada %59.09 oranı ile öğrencilerin derse hazır bulunuşlukları, üçüncü sırada ise %54.54 oranı ile öğretmenlerin kendilerini yenileyememeleri yer almaktadır. Daha sonra %45.45 oranı ile derslerdeki konu çeşitliliğinin fazlalığı bulunmaktadır. Programların yenilenmemesi ve hizmet içi kursların yetersizliği %40.90 oranındadır. Bilinçsiz tercih %36.36 oranında olduğu, atölye yetersizliğinin %31.81 oranında olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin yabancı dil bilmemeleri %27.27 ve aysal yeteneğe sahip olma %22.72 oranındadır. Son sırada ise %13.63 oranı ile öğretmenlerin maddi yetersizlikleri yer almaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin etkililiği ve verimliliğine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

Öğretmenler kendilerini değişen çağa, teknolojiye göre yenileyemiyor. Alanı takip edebilmek için iyi düzeyde İngilizce bilmeleri gerekir. Ayrıca öğretmenlerin çeşitli programlara, yetiştirme kurslarına katılabilmeleri için maddi yeterliliklerinin de olması gerekir. Şu anda bu mümkün görünmüyor (A2, 6,7,8).

Öğretmenlerin katılabileceği hizmet içi kurslar yetersiz. Sınırlı sayıda öğretmen bu kurslara katılabiliyor. Hâlbuki branşlara göre katılma zorunluluğu olan hizmet içi kurslar olmalı. Öğretmenler kendilerini bu yolla yenileyebilmeli(B2, 10,6).

Okulumuzda yeterli materyallerin olmayışı, atölyelerin yetersiz oluşu, öğrencilerin bilinçsiz tercih yaparak gelmeleri, yeterli matematiksel zekaya sahip olmayışları, programların teknolojik gelişmelere uygun olmayışı derslerin etkililiğini ve verimliliğini düşürüyor(K2, 1,2,3,4,5).

Programlar güncel, teknolojik gelişmelere göre yenilenmiyor. Öğretmenler ayrıca programlara eklemeler yaparak gelişmeleri takip etmemize yardımcı oluyorlar(P2, 5).

Öğrencilerin derse hazır gelmeyişleri derslerin daha yavaş işlenilmesine ve sıkıcı olmasına neden oluyor(R2, 11).

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4'te okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisine ilişkin frekans ve % dağılımı görülmektedir.

Tablo 4: Teknik Ve Meslek Liselerinde Verilen Meslek Dersleri Eğitiminin Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisine Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN							ÖĞRENCİ							f	%					
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	T			U				
1	Mesleki eğitimin ağırlıklı olması				√				√	√			√		√				√	√							7	31.8
2	Başarısı düşük öğrencilerin mesleki eğitimi tercihleri	√	√	√				√									√							√			8	36.3

3	Farklı öğrenci profilleri		√			√	√			√							√		5	22.7
4	Akran gruplarının etkisinde kalma	√	√			√	√	√	√				√	√					8	36.3
5	Öğrencilerin gelecek kaygılarının olmayışı	√	√	√			√		√							√			6	27.3
6	Motivasyon eksikliği			√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	1 2	54.5
7	Meslek derslerinde modüler sistem uygulaması	√	√		√	√			√							√			6	27.3
8	Öğretmenlerin sınıf yönetimlerinin zayıflığı	√				√							√		√	√	√		6	27.3
9	Öğrencilerin alanı sevmesi	√			√		√		√	√				√	√	√	√		9	40.9
10	Öğretmenlerin konulara hakimiyeti ve mesleki yeterliliği	√	√		√	√	√		√		√	√	√	√	√	√	√	√	1 2	54.5
11	Öğrencilerin gelişmeye, araştırmaya olan merakları		√		√				√	√		√	√				√		7	31.8
12	Eğitim-öğretim ortamını yeterliliği				√		√	√	√		√	√	√	√			√	√	1 2	54.5

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisine ilişkin verilerin frekans analizi sonuçlarını değerlendirdiğimizde:

%54.54 oranı ile motivasyon eksikliği, öğretmenlerin konulara hâkimiyeti ve mesleki yeterliliği ile eğitim-öğretim ortamının yeterliliğinin ilk sırada olduğu görülmektedir. İkinci sırada %40.90 ile öğrencilerin alanı sevmesi gelmektedir. Üçüncü sırada ise %36.36 oranı ile başarısı düşük öğrencilerin mesleki eğitimi tercihleri ve akran gruplarının etkisinde kalma yer almaktadır. Mesleki eğitimin ağırlıklı olması ve öğrencilerin gelişmeye, araştırmaya olan merakları %31.81 oranındadır. Öğrencilerin gelecek kaygılarının olmayışı, meslek derslerinde modüler sistem uygulaması ve öğretmenlerin sınıf yönetimlerinin zayıflığı %27.27 oranındadır. Son sırada ise %22.72 oranı ile farklı öğrenci profilleri gelmektedir. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

Derslerin çok erken başlaması ve akşama kadar sürmesi öğrencilerin motivasyonlarını ve ders başarılarını düşürüyor(C3,6).

Meslek derslerinde uygulanan modüler sistem içerik olarak yeterli görünüyor. Öğrenciyi mesleğe hazırlayıcı niteliğe sahip, doğru uygulandığı takdirde modüler sistemin kesinlikle başarıyı olumlu etkilediğini düşünüyorum(D3,7).

Öğretmen, çeşitli kurslarla alan hâkimiyetini güçlendirirse, öğrenciyi doğru yönlendirip rehberlik yapabiliyor(E3,10).

Farklı istekleri olan, aile yapıları çeşitli, gelir düzeyleri farklı, çeşitli bölgelerden gelen karışık öğrenci yapısı algı farklılıklarına sebep oluyor. Bu da derslerin işlenişini yavaşlatıyor(F3,3).

Okulumuza ne yazık ki bilinçsiz, başarısı düşük, başka bir okula gidemediği için seçim yapan öğrenciler geliyor. Başarısı düşük öğrenciler yerine, alanı seven, istekli öğrencilerin olması ders işlenişini kolaylaştırıp, akademik başarıyı arttıracaktır(G3,2,9).

Meslek derslerinin yoğunluğu öğrencinin becerisini, işe hâkimiyetini artırıyor. Fakat kültür derslerine gerekli önemin verilmemesine sebep oluyor. Öğrenciler genel sınavlarda bu eksiklikten dolayı başarısız oluyorlar(H3,1).

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5'te okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkililiğine ilişkin frekans ve % dağılımı görülmektedir.

Tablo 5: Teknik ve Meslek Liselerinde Verilen Meslek Derslerinin Atölye Çalışmalarının Etkililiğine Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN					ÖĞRENCİ								f	%		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S			T	U
1 Uygulama olanaklarının kısıtlılığı	√	√	√	√		√	√	√		√	√	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	19	86.36
2 Yoğun müfredat		√	√									√							√				4	18.18
3 Araç-gereç yetersizliği	√	√	√	√	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	20	90.90
4 Teori-uygulama uyumsuzluğu	√		√	√		√	√		√		√		√				√		√	√			11	50
5 Uygulamada öğrenci sayılarının fazlalığı			√							√		√	√	√					√			√	7	31.81
6 Öğretmen yeterliliği						√				√													2	9.09

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkililiğine ilişkin verilerin frekans analiz sonuçlarını değerlendirdiğimizde:

Araç-gereç yetersizliği %90.90 ile birinci sırada, uygulama olanaklarının kısıtlılığı %86.36 ile ikinci sırada, teori-uygulama uyumsuzluğu %50 oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır. Uygulamada öğrenci sayılarının fazlalığı %31.81 oranında ve yoğun müfredat ise %18.18 oranındadır. %9.09 ile öğretmen yeterliliğinin son sırada yer aldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkililiğine ilişkin görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Meslek derslerinde uygulama olanaklarını kısıtlı olması, ders içerisinde işlenmesi gereken konuların yoğunluğu, araç-gereç yetersizliği yeterli uygulamanın yapılamamasına ve atölye çalışmalarının istendik düzeyde etkili olmamasına sebep oluyor(K4,1,2,3).

Öğretmen ürünlerin teknik dokümanlarına(servis dokümanı ve teknik bilgiler) ulaşamamaktadır. Bu yüzden cihazları, öğretim materyallerini ayrıntılı olarak öğrenememekte ve öğretememektedir(F4,6).

Uygulama sırasında gruptaki öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı az olmalı. Gruplar büyüdükçe malzeme ve atölye yetersiz geliyor. Öğretmenin yeterliliğine göre atölye çalışmaları başarıya ulaşıyor(I4,1,3,5,6).

Teoride öğrendiğimiz pek çok malzemeyi atölyede bulamıyoruz. Teorik olarak gördüğümüz makine atölyede de olmalı. Ancak o zaman uygulama yaparak öğrenebiliriz(L4,1,4).

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 6'da okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin staj çalışmalarının etkililiği, verimliliği ve staj çalışmalarında karşılaşılan sorunlara ilişkin frekans ve % dağılımı görülmektedir.

Tablo 6: Staj Çalışmalarının Etkililiği, Verimliliği ve Staj Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN							ÖĞRENCİ							f	%
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	T		
1 Staj yerlerinin uygunsuzluğu	√	√				√			√			√			√			√			√	8	36.36
2 Öğrenci-usta ilişkilerinin yetersizliği		√	√	√	√	√		√				√		√			√		√	√	√	12	54.54
3 Müfredat-ışyeri uyumsuzluğu												√	√			√		√		√		5	22.72
4 İşyerlerinde donanım, eleman yetersizliği	√												√				√				√	4	18.18
5 Staja devamsızlık	√	√	√	√		√	√		√	√		√										9	40.90
6 İşletmelerde stajyerlere verilen değer		√				√	√	√	√	√			√	√	√	√	√	√	√	√	√	16	72.72
7 Öğrencilerin staja verdikleri önem	√	√				√	√			√		√										6	27.27

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin staj çalışmalarının etkililiği, verimliliği ve staj çalışmalarında karşılaşılan sorunlara ilişkin frekans analizi sonuçlarına göre:

%72.72 değeriyle işletmelerde stajyerlere verilen değer ilk sırada, %54.54 ile öğrenci-usta ilişkilerinin yetersizliği ikinci sırada, %40.90 oranı ile staja devamsızlığın üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Staj yerlerinin uygunsuzluğu % 36.36 oranındadır. Daha sonra %27.27 ile öğrencilerin staja verdikleri önem gelmektedir. Müfredat-ışyeri uyumsuzluğu %22.72 değerindedir. Son sıra da ise %18.18 oranı ile iş yerlerinde donanım, eleman yetersizliği gelmektedir. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin staj çalışmalarının etkililiği, verimliliği ve staj çalışmalarında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıda görüldüğü gibidir:

Öğrencilerin staj yaptıkları iş yerlerinin müfredat ile tam uyuşmaması, öğrencilere ucuz işçi gözüyle bakılıp, amaç dışı kullanılmaları staj çalışmalarının olumsuz olmasına, amacından sapmasına neden oluyor(F5,3,6).

Öğrencinin iş yerine zamanında gitmemesi, devamsızlık yapması ve kendisinden istenen iş gününü doldurmadan stajı tamamlamak istemesi en büyük sorunlardan birisidir(G5,5).

Öğrenciler staj günlerini boş geçirecekleri gün olarak görmekte sorumsuz davranmaktalar(K5,7).

Okulda görmediğimiz pek çok konuyu, aleti staj yerlerinde görebiliyoruz. Bazen uyum sağlamak zor oluyor(L5,3)

Staj yerleri kalite olarak düşük, istenilen donanıma sahip değiller, ustalarla karşılıklı diyalog kurulamıyor, stajyerler kimsenin yapmadığı gereksiz işlerle uğraştırılıyorlar. Örneğin: stajyer ustasının evine ekmek almamalı arabasını yıkamamalı(U5,1,2,6).

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 7'de okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek dersleri hakkında belirttikleri sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin frekans ve % dağılımı görülmektedir.

Tablo 7: Teknik ve Meslek Liselerindeki Meslek Dersleri Hakkında Belirtilen Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN					ÖĞRENCİ										f	%	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	T	U			
1 Öğrencinin niteliğinin yükseltilmesi	√		√	√		√	√	√		√	√	√				√	√	√			√	√	14	63.63	
2 Mesleki eğitimin niteliğinin yükseltilmesi	√		√	√		√	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√				√	√	√	17	77.27
3 Öğretmenin niteliğinin yükseltilmesi	√		√	√		√	√	√		√	√	√				√	√	√				√	13	59.09	
4 Yabancı dil sorunu			√					√	√			√		√						√			6	27.27	
5 Proje katılımını destekleme	√				√			√				√	√				√					√	7	31.81	
6 Uygulamaya ağırlık verme	√	√		√	√							√					√	√	√	√	√		10	45.45	
7 Nitelikli ara eleman sağlama	√	√										√								√	√		5	22.72	
8 Yüksek istihdam	√	√			√					√	√				√		√	√		√	√		10	45.45	

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek dersleri hakkında belirttikleri sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin frekans sonuçlarını değerlendirdiğimizde:

Mesleki eğitimin niteliğinin yükseltilmesi %77.27 oranı ile birinci, öğrencinin niteliğinin yükseltilmesi %63.63 oranı ile ikinci, öğretmenin niteliğinin yükseltilmesi %59.09 oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır. Uygulamaya ağırlık verme ve yüksek istihdamın %45.45 oranında olduğu görülmektedir. Proje katılımını destekleme %31.81 değerindedir. Yabancı dil sorunu ise %27.27 oranındadır. Nitelikli ara eleman sağlama %22.72 oranı ile son sırada yer almaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek dersleri hakkında belirttikleri sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

Meslek lisesine gelen öğrencilerin yeterlilik ve isteklilik düzeyleri yükseltilebilir. Atölyeler yeterli, çağdaş, Gelişmiş ve teknolojik imkânlarla donatılabilir. Öğretmenleri görev anında yetiştirip etkinliklerini arttırmak için hizmet içi kurslar artırılıp, zorunlu hale getirilebilir(K6,1,2,3).

Mezun olduktan sonra öğrenci iş kaygısının olmayacağını bilirse, nitelikli olanlara öncelik verileceğinin farkında olursa okulda daha gayretli olur ve kendisini yetiştirmek için çaba harcar(B6, 7,8).

Sektör gezileri artırılmalı, öğrenci daha bilinçli hale getirilmeli. Öğretmenlerde en az üç yılda bir zorunlu hizmet içi kursa tabi tutulmalı. Sektördeki bütün paydaşlar yabancı dili iyi bilmeli. Bunun için okullara öğretmen, öğrenci ve idareci bazında dil barajı getirilmeli(C6, 1,3,4).

Meslek liselerinin kuruluş amacı olan nitelikli ara eleman yetiştirme gerçekleştirilmeli ve mezunlara mutlaka istihdam sağlanmalıdır. Yıllara ve bölümlere göre ara eleman ihtiyacı belli olmalı ve buna göre öğrenci alınmalıdır(A6, 7,8).

7. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 8’de okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğine ilişkin metaforların frekans ve % dağılımı görülmektedir.

Tablo 8: Meslek Derslerinin Etkililiğine İlişkin Metaforlara Ait Bulgular

GÖRÜŞLER	YÖNETİCİ							ÖĞRETMEN					ÖĞRENCİ								f	%		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S			T	U
1 Nesne	√			√	√	√	√	√	√		√	√			√			√					11	50
2 Canlı		√								√								√		√	√		5	22.72
3 Doğa														√					√				2	9.09
4 Diğer			√										√			√	√						4	18.18

Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğine ilişkin metaforların frekans analizi sonuçlarına göre:

%50 oranı ile nesne birinci sırada, %22.72 oranı ile canlı ikinci sırada, %18.18 oranı ile doğa üçüncü sırada, %9.09 oranı ile diğerleri dördüncü ve son sırada yer almaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğine ilişkin metafor görüşleri aşağıdaki gibidir:

Teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğini hamala benzetiyorum. Meslek liselerinin bütün yükü meslek derslerinin ve meslek öğretmenlerinin üzerindedir ama bir türlü hak ettikleri değeri bulamazlar(B7,2).

Teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğini ışık demetine benzetiyorum. Işık demeti ne kadar güçlü olursa o kadar uzağı aydınlatılabilir. Meslek dersleri de etkililiğine göre daha geniş kitlelere fayda sağlayabilir(C7,4).

Teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğini T-9 tankına benzetiyorum. T-9 tankları 2. Dünya Savaşı'nda savaşın kaderini değiştirmişti. Etkili bir meslek dersi de ülkenin kaderini değiştirir ve ülkeye büyük bir sanayi hamlesi yaptırabilir(E7, 1).

Teknik ve meslek liselerindeki meslek derslerinin etkililiğini suya benzetiyorum. Su hayat kaynağımızdır. Olmazsa olmaz. Meslek liselerinin olmazsa olmazı da etkili bir meslek dersidir(M7,3).

DOKÜMAN ANALİZİ

Araştırmanın yürütüldüğü Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı 10., 11. ve 12. sınıflara ait haftalık ders programlarının analiz sonuçlarına göre:

Okulda mevcut olan Elektrik-Elektronik Teknolojisi, Makine Teknolojisi, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı, Tesisat Teknolojileri ve İklimlendirme, Bilişim Teknolojileri bölümlerinin 10. Sınıflara ait haftalık ders programları incelenmiş, haftalık 14 saat meslek dersi olduğu görülmüş, 10. Sınıflarda haftalık toplam 42 saat ders olduğu ve meslek dersleri sayısının toplam ders saatine oranının %33.33 olduğu belirlenmiştir.

Makine Teknolojisi, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı, Tesisat Teknolojileri ve İklimlendirme bölümlerinin 11. Sınıflara ait haftalık ders programlarında, 26 saat meslek dersi olduğu, toplam ders saatine 41 saat olduğu ve meslek derslerinin toplam derslere oranının %63.41 olduğu görülmüştür. Elektrik-Elektronik Teknolojisi bölümünde ise 11. Sınıflara ait haftalık meslek dersi saati 22, toplam ders saati 41, meslek derslerinin toplam ders saatine oranı ise %53.65'tir. Bilişim Teknolojileri Bölümünde ise 11. Sınıflara ait haftalık meslek dersi sayısı 18, haftalık toplam ders saati sayısı 41, meslek derslerinin toplam derslere oranı %43.90'dır.

Elektrik-Elektronik Teknolojisi, Makine Teknolojisi, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı, Tesisat Teknolojileri ve İklimlendirme, Bilişim Teknolojileri bölümlerinin 12. Sınıflara ait haftalık ders programları incelenmiş, beş bölümde de 24 saati staj çalışması olmak üzere 28 saat meslek dersi, 40 saat toplam ders ve meslek derslerinin toplam derslere oranının % 70 olduğu görülmüştür. Ayrıca 12. Sınıf staj çalışmaları dışındaki derslerin tamamı programda uygulama dersi olarak belirtilmiştir fakat uygulama ve teorinin bir arada yürütüldüğü ve bu derslerde öğrencilerin gruplara ayırdıkları belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, teknik ve meslek liselerinde verilen etkili bir meslek dersinin temel özellikleri, meslek dersleri eğitiminin etkinliği ve verimliliği, meslek dersleri eğitiminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisi, meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkinliği, staj çalışmalarının etkinliği, verimliliği ve staj çalışmalarında

karşılaşılan sorunlar, meslek dersleri hakkında belirtilen sorunlar ve çözüm önerileri frekans analizi, betimsel analiz ve doküman analizi yöntemleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; yönetici, meslek dersi öğretmeni ve öğrenciler, etkili bir meslek dersinin temel özelliklerini teoriden çok uygulamaya yönelik olma, matematiksel ifadelerin fazlalığı, öğrencilerin sayısal yetenekleri, uygulamada öğrenci sayısı, derslerin yeniliklere açık olması, öğrencilerin bölümü tanımaları, malzemelerin yeterliliği, öğrencilerin istekli ve kabiliyetli oluşları, dersin öğrenciyi mesleki hayata hazırlaması, meslek derslerinin ders saatleri, meslek derslerinin öğrenci merkezli olması şeklinde belirtmişlerdir.

Yönetici, meslek dersi öğretmeni ve öğrenciler teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin etkililiği ve verimliliğinin materyal eksikliği, atölye yetersizliği, sayısal yeteneğe sahip olma, bilinçsiz tercih, programların yenilenmemesi, öğretmenlerin kendilerini yenileyememeleri, öğretmen ve öğrencilerin yabancı dil bilmemeleri, öğretmenlerin maddi yetersizlikleri, derslerdeki konu çeşitliliği, hizmet içi kursların yetersizliği ve öğrencilerin derse hazır bulunuşluklarından etkilendiğini belirtmişlerdir.

Teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin etkililiği ve verimliliğini genel olarak değerlendirdiğimizde, Milli Eğitim Bakanlığı[MEB](2006)'nın "Endüstri Meslek Liselerinde Verilen Eğitim ve Mezunlarının İstihdam Durumlarının Değerlendirilmesi" isimli araştırmasının "Okullarını Başkalarına Tavsiye Etmeyen Öğrenciler" bölümünün okulun imkânlarının yetersizliği bulgusunun materyal eksikliği ve atölye yetersizliği bulguları ile, ayrıca "Öğrencilerin Okullarını ve Bölümlerini Tercih Etmelerindeki En Önemli Sebepler" bölümünün puanım bu bölüme yettiğinden ve boş kontenjan olduğundan bulguları ile bilinçsiz tercih bulgusunun uyumlu olduğu görülmektedir.

Yönetici, meslek dersi öğretmeni ve öğrenciler, teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin mesleki eğitimin ağırlıklı olması, başarısı düşük olan öğrencilerin mesleki eğitimi tercihleri, farklı öğrenci profilleri, akran gruplarının etkisinde kalma, öğrencilerin gelecek kaygılarının olmayışları, motivasyon eksikliği, meslek derslerinde modüler sistem uygulaması, öğretmenlerin sınıf yönetimlerinin zayıflığı, öğrencilerin alanı sevmesi, öğretmenlerin konulara hakimiyeti ve mesleki yeterliliği, öğrencilerin geliştirmeye, araştırmaya olan merakları ve eğitim-öğretim ortamının yeterliliği yönünde akademik başarıyı etkilediğini belirtmişlerdir.

Teknik ve meslek liselerinde verilen meslek dersleri eğitiminin akademik başarıya etkisini genel olarak değerlendirdiğimizde, MEB(2006)'nın "Endüstri Meslek Liselerinde verilen eğitim ve Mezunlarının İstihdam Durumlarının Değerlendirilmesi" isimli araştırmasının "Öğrencilerin Okullarını Ve Bölümlerini Tercih Etmelerindeki En Önemli Sebepler" bölümünün mesleğimi sevdiğimden bulgusu ile, öğrencilerin alanı sevmesi bulgusu uyumludur.

Teknik ve meslek liselerinde verilen meslek derslerinin atölye çalışmalarının etkililiğinin, uygulama olanaklarının kısıtlılığı, yoğun müfredat, araç-gereç yetersizliği, teori ve uygulama arasındaki uyumsuzluk, uygulamada öğrenci sayılarının fazlalığı ve öğretmen yeterliliğinden etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Yönetici, meslek dersi öğretmeni ve öğrenciler, staj çalışmalarının etkililiği, verimliliği ve staj çalışmalarında karşılaşılan sorunları staj yerlerinin uygunsuzluğu, öğrenci-usta ilişkilerinin yetersizliği, müfredat-işyeri uyumsuzluğu, işyerlerinde teknik donanım ve eleman yetersizliği, staja devamsızlık, işletmelerde stajyerlere verilen değer, öğrencilerin staja verdikleri önem şeklinde ortaya koymuşlardır.

Yönetici, meslek dersi öğretmeni ve öğrencilerin, teknik ve meslek liselerinde meslek dersleri hakkında belirtilen sorunların öğrencinin niteliğinin yükseltilmesi, mesleki eğitimin niteliğinin yükseltilmesi, öğretmenin niteliğinin yükseltilmesi, yabancı dil sorununu çözme, proje katılımını destekleme, uygulamaya ağırlık verme, nitelikli ara eleman sağlama ve yüksek istihdam ile çözüm bulunabileceğini belirttikleri görülmektedir.

Teknik ve meslek liselerinde meslek dersleri hakkında belirtilen sorunlar ve çözüm önerileri genel olarak değerlendirildiğinde, Şencan(2008)'in "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" çalışmasının Leonardo Vinci Programları bölümünün öğretmen ve öğrencilerin yabancı dil seviyeleri yükseltmeli bulgusunun, yabancı dil sorununu çözme bulgusu ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Ayrıca

aynı araştırmanın “Eğitim Kalitesinin Güçlendirilmesi” bölümünün öğretmen niteliklerinin yükseltilmesi bulgusu, öğretmenin niteliğinin yükseltilmesi bulgusu ile, uygulamalı ders saatlerinin artırılması bulgusunun, uygulamaya ağırlık verme bulgusu ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın bulgularının meslek derslerinin etkililiğinin ve verimliliğinin artırılmasında yönetici, öğretmen, öğrenci ve üst uygulayıcılara katkı sağlayacağı, sorunların tespit ve çözümünde yararlı olacağı umulmaktadır.

Not: Bu çalışma 06-08 Kasım 2014 tarihlerinde Antalya’da 22 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “3rd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS-2014”de bildiri olarak sunulmak olarak seçilmiş olup, JRET Bilim Kurulu hakemleri tarafından bu sayıda yayınlanmasına karar verilmiştir.

KAYNAKÇA

Akpınar, A. Ercan, H. (2002). *Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi Raporu, Ulusal Gözlemevi Ülke Raporu (Türkiye 2001)*, Avrupa Eğitim Vakfı, Mayıs Ankara.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Antalya: Siyasal Kitabevi.

Cohen, L., Mannion, L. and Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. UK: Routledge, Taylor & Francis Group.

Çakır, A. (2002). *Avrupa Birliğinin Tarihiçesi*. ATAUM ders notu, Ankara.

Doğan, H. (1983). *Mesleki ve Teknik Eğitim İlkeleri ve Gelişmesi*, Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, 28-29 Nisan 1983. (ss.7-11), Ankara.

Doğan, M. Oruncak, B. Günbayı, İ. (2002). *Teachers and Students’ Approach to the Problems in Physics Education at High School Level*, Physics Education 37, 543-546.

Dönmez, F. Azizoğlu, N. (2010). *Meslek Liselerindeki Öğrencilerin Bilimsel Süreç Beceri Düzeylerinin İncelenmesi: Balıkesir Örneği*. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik fen ve Matematik Eğitimi Dergisi(EFMED) Cilt:4, Sayı: 2, Aralık, ss. 79-109.

Eroğlu, G. (1999). *Kız Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Okul-sanayi İşbirliği Kapsamında İşletmelerde Beceri Eğitimi İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar Nedenleri ve Çözüm Önerileri*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, Ankara.

Gümüş, M. (1995). *İşgücüne Nitelik Kazandıracak Bir Politika Olarak Ortaöğretim Düzeyindeki Mesleki-Teknik Eğitim ve Uygulama Sonuçları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez, İzmir.

Katsu, S. and Vorkink, A. at all.(2005). *Turkey Education Sector Study Sustainable Path Ways to an Effective, Equitable and Efficient Education System for Preschool through Secondary School Education*. 31 Aralık, 32450-TU, Document of the World Bank.

Milli Eğitim Bakanlığı[MEB] (2006). *Endüstri Meslek Liselerinde Verilen Eğitim ve Mezunlarının İstihdam Durumlarının Değerlendirilmesi*, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Siedman¹, E. (1991). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York: Teachers College Press.

Stewart, C.J ve Cash, W.B. (1985). *Interviewing Principles and Practices*, Dubuque IO: Wm. C. Brown Pub.

Şencan, H. (2008). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Tavaslı Matbaacılık, Ankara.

Taymaz, H. (1983). *Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi ve Örgütlenmesi*. Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, 28-29 Nisan 1983. (ss. 100-107), Ankara.

Türnüklü, A. (2000). *Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 6 (24), 543–559.

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları, Ankara.

Ziderman, A. (1997). *National Programmes in Technical and vocational Education: Economic and Education Relationship*, Journal of Vocational Education and Training, 49(3).pp. 351-366.